

Nefndasvið Alþingis
b.t. fjárlaganefndar
Austurstræti 8–10
101 Reykjavík
nefndasvid@althingi.is

Reykjavík, 27. apríl, 2020

Efni: Umsögn um frumvarp til fjárukalaga fyrir árið 2020, sbr. lög nr. 26/2020.

Hinn 21. apríl síðastliðinn lagði fjármála- og efnahagsráðherra fram á Alþingi frumvarp til fjárukalaga fyrir árið 2020, sbr. lög nr. 26/2020 (þskj. 1253 í 724. máli). Frumvarpinu var vísað til fjárlaganefndar að 1. umræðu lokinni hinn 22. apríl. Með tölvupósti óskaði nefndin eftir umsögn SAF – Samtaka ferðaþjónustunnar.

Í grófum dráttum er tilgangur frumvarpsins tvíþættur, þ.e. annars vegar að tryggja ráðherra heimild til sammingsgerðar við Seðlabanka Íslands um umönnun umsýslu vegna svokallaðra stuðningslána og hins vegar að afla heimilda til 13,2 ma.kr. fjárheimilda til félagslegra aðgerða, styrkingu nýsköpunar og þróunar og svokallaðra lokunarstyrkja.

Í byrjun vill SAF koma eftirfarandi á framfæri:

Hinn 20. mars sl. var lögum um atvinnuleysistryggingar og ábyrgðarsjóður launa breytt. Þar var vinnuveitendum gert kleift að viðhalda ráðningasambandi við starfsmenn með lækkuðu starfshlutfalli. Höfuðáhersla var lögð á að viðhalda ráðningasambandi það væri besta viðspyrman fyrir samfélagið á þeim tíma. Í greinargerðinni með lögnum er talað um tímabundið ástand og að gert væri ráð fyrir að þær breytingar sem lagðar eru til í frumvarpinu gildi í afmarkaðan tíma þar til aðstæður skýrast.

Þetta var mikilvæg aðgerð á þeim tíma en nú eru aðstæður skýrari. Þrátt fyrir að um tímabundið ástand sé að ræða er ljóst að aðgerðin dugur ekki fyrirtækjum í ferðaþjónustu sem standa frammi fyrir algjöru tekjufalli. Fyrirtækin eiga því við mjög alvarlegan lausafjárvanda að stríða og ljóst er að þau geta ekki greitt starfsfólki jafnvel hluta launa um margra mánaða skeið. Af sömu orsökum er ljóst að fyrirtækin ráða ekki við að greiða starfsfólki fullan uppsagnarfrest eins og tilgangur laga um hlutabótaleiðina gerir ráð fyrir og félagsmálaráðherra og VMST hafa nýverið áréttað. Áframhaldandi áhersla á hlutabótaleiðina sem lausn á vanda ferðaþjónustufyrirtækja mun því gera það að verkum að lausafé þrýtur og fjöldagjaldþrot í greininni verða nær óumflýjanleg. SAF leggja því þunga áherslu á að aðgerðir stjórnvalda komi til móts við þessa stöðu hið fyrsta á þann hátt að losa fyrirtækin undan þeirri skyldu að greiða starfsfólki uppsagnarfrest. Með þeim hætti má leysa bráðavanda fyrirtækjanna vegna launakostnaðar og skapa svigrúm til að vinna að lausnum varðandi annan kostnað fyrirtækja, s.s. fasteignagjöld og -skatta, kostnað vegna fjárfestinga, viðhalds búnaðar o.fl.

Ísland er einstakur áfangastaður og mikilvægt að þegar þjóðir hætta að vera uppteknar við sóttvarnir og að bjarga mannlífum verði fyrirtækin tilbúin að þjónusta erlenda ferðamenn. Það verður ekki gert ef aðgerðir stjórnvalda verða til þess fallnar að keyra fyrirtækin í gjaldþrot. Rétt er að vekja athygli á að flest fyrirtæki í ferðaþjónustu, eins og í atvinnulífi landsmanna almennt, eru einkafyrirtæki eða einkahlutafélög þar sem eigendur eru að mestu sjálfir í ábyrgð. Á undanförunum árum hefur byggst upp mikil þekking og reynsla í þessum fyrirtækjum og eigendur hafa gjaman bæði lagt hagnað úr rekstri til fjárfestinga og lagt eigin eignir að veði. Eins og gefur að skilja er mikil hætta á að ekki aðeins fjárhagsleg verðmæti fari forgörðum heldur jafnframt mikilvæg þekking og reynsla sem er augljós framtíðarávinningur ef vel er að málum staðið. Fjöldagjaldþrot er engin lausn. Stjórnendur og eigendur ferðaþjónustufyrirtækja eru ekki eins og skopparabolti sem skoppar strax upp aftur eftir að hafa farið niður heldur munu almenn gjaldþrot ferðaþjónustufyrirtækja hamla verulega uppbyggingu í greininni á

ný, jafnvel um árabíl. Aðgerðir stjórnvalda hljóta að þurfa að tryggja sem hraðasta efnahagslega uppbyggingu og verðmætasköpun til að takmarka samfélagslegan kostnað til lengri tíma. Skýrasta leiðin til þess er að tryggja að ferðaþjónusta verði til sem heildstæð atvinnugrein en ekki aðeins fyrirtæki á stangli í kjölfar fjöldagjaldþrota. Einnig er þörf á að þær taki mið af þeim aðgerðum sem helstu samkeppnislönd Íslands eru að grípa til að styrkja samkeppnisstöðu atvinnugreinarinnar þegar hagkerfi heimsins taka við sér á ný. SAF leggja hér áherslu á að atvinnugreinin er í kapphlaupi við tímann. Greinin þarf þolinmótt fjármagn til langs tíma til að leggjast í var til lengri tíma svo fyrirtækin verði tilbúin að hefja starfsemi á ný og skapa verðmæti fyrir samfélagið strax og tækifæri gefst til.

Lokunarstyrkir og stuðningslán

SAF telja það afar jákvætt að stjórnvöld ætli að veita lokunarstyrki og stuðningslán til minni fyrirtækja. Hins vegar telja SAF að umfang lokunarstyrkja sé ekki nægjanlegt, m.t.t. þess fjárhæðarhámarks sem áætlað er að setja hverjum rekstraraðila og þess markmiðs sem stefnt er að. SAF telja einnig nauðsynlegt að veita veitingastöðum lokunarstyrki enda voru rekstrarforsendur þeirra algjörlega brostnar við birtingu auglýsingar um takmörkun á samkomum vegna farsóttar nr. 243/2020. Takmörkunin var þá orðin svo umtalsverð að ekki var stætt á að halda veitingastöðum áfram opnum og því hafði auglýsingin þau áhrif að stöðunum var *de facto* lokað með birtingu auglýsingarinnar. Á tímum sem þessum gildir ekki frasinn kunnugi *minna er meira*, heldur þarf ríkið að tileinka sér það að veita meira heldur en minna og rýmka takmörkin. SAF leggja því áherslu á að skilyrðum í 4. gr. frumvarpsins verði hagað með þeim hætti að veitingastaðir geti falli innan ramma lokunarstyrkja.

Fyrirkomulag stuðningslána gefur tilefni til að ætla að ríkið telji rétt að láta aðra um að taka forystu í verkefninu. Það er eðlilegt að skilyrði séu sett um lántöku og ábyrgð. Það vekur hins vegar furðu þegar ríkið setur skilyrði um eitthvað fram í tímann, ef það er ekki uppfyllt þá fellur ríkisábyrgðin niður og ef lánið fer í vanskil þá lendar það á lánveitanda. Skilyrði um að lántaki megi ekki rádstafa fjármunum með ákveðnum hætti því þá falli ríkisábyrgðin niður hefur þær afleiðingar að lánveitandi verður hikandi að veita lán. Það hægir á kerfinu og vinnur gegn markmiðum laganna um að viðhalda atvinnustigi og efnahagssumsvifum. Lánveitandi getur ekki borið ábyrgð á hegðun lántaka til framtíðar. Markmið lánanna er að vinna gegn lausafjárvanda og því mega skilyrðin ekki vera letjandi fyrir lánveitendur. Þetta verður að vera úrræði sem minni fyrirtæki geti nýtt sér í raun. Að öðrum kosti er betra heima setið en af stað farið.

Samkvæmt ofangreindu þá mun SAF koma með athugasemdir við frumvarpið um fjárstuðning til minni rekstraraðila vegna heimsfaraldurs kórónuveiru. Nefndarmenn eru beðnir um að hafa í huga að það þarf nauðsynlega að leggja frekara fjármagn til þessara rádstafana en það sem mælt er fyrir um í fjáraukafrumvarpinu enda þarf að rýmka þær girðingar sem frumvarpið setur. SAF leggja því áherslu á að nefndin horfi til hærri kostnaðar við stuðningslánaúrræðið, t.d. vegna hærri tekjumarka og/eða hækkunar á hámarksupphæð lánanna.

Nýsköpun og þróun

Tillaga um 2.3 ma.kr. til að efla nýsköpun og þróun er afar jákvætt skref. Gera má ráð fyrir að SAF muni setja fram athugasemdir og ábendingar um frumvarp til laga um matvælasjóð.

Virðingarfyllst,

Jóhannes Þór Skúlason
framkvæmdastjóri Samtaka ferðaþjónustunnar